

“HUZURSUZ BİR HAYAT, DAİMA
ŞEYTANİ BİR KİŞİLİĞİN İLK
EMARESİDİR.”

STEFAN

ZWEIG

ŞEYTANLA
SAVAŞ

HÖLDERLIN, KLEIST,
NIETZSCHE

5. BASKI
ÇEVİRİ: ZEHRA KURTEKİN

♥ can
modern

STEFAN ZWEIG
ŞEYTANLA SAVAŞ
HÖLDERLIN, KLEIST, NIETZSCHE

Can Modern

Şeytanla Savaş: Hölderlin, Kleist, Nietzsche, Stefan Zweig

Almanca aslından çeviren: Zehra Kurttekin

Der Kampf mit dem Dämon: Hölderlin. Kleist. Nietzsche

© 2017, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2017

5. basım: Mart 2024, İstanbul

Bu kitabın 5. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Şebnem Sunar

Düzeltili: Ebru Aydın, Mert Tokur

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çifttehavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-3377-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

STEFAN ZWEIG
ŞEYTANLA SAVAŞ
HÖLDERLIN, KLEIST, NIETZSCHE

DENEME

Almanca aslından çeviren

Zehra Kurttekin

Stefan Zweig'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Dünün Dünyası, 1985
Amok Koşucusu, 1990
Yarının Tarihi, 1991
Lyon'da Düşün, 1992
İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar,
1995
Joseph Fouché, 1996
Günlükler, 1997
Satranç, 1997
Değişim Rüzgârı, 1998
Amerigo, 2005
Marie Antoinette, 2006
Sabırsız Yürek, 2006
Rotterdamlı Erasmus, 2008
Balzac, 2009
Clarissa, 2010
Macellan, 2010
Hayatın Mucizeleri, 2011
Montaigne, 2012
Vicdan Zorbalığı Karşı ya da
Castellio Calvin'e, 2014

Üç Usta: Balzac, Dickens,
Dostoyevski, 2015
Mary Stuart, 2016
Şeytanla Savaş: Hölderlin, Kleist,
Nietzsche, 2017
Kendi Hayatını Yazan Üç Yazar:
Casanova, Stendhal, Tolstoy, 2016
Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu: Bir
Kadının Hayatından 24 Saat, 2017
O Muydu?, 2018
Bir Kalbin Çöküşü, 2018
Olağanüstü Bir Gece, 2019
Émile Verhaeren: Modern Bir Şairin
Portresi, 2019
Karmaşık Duygular, 2020
Brezilya, 2020
Gömülü Şamdan, 2020
Rahel Tanrı'yla Hesaplaşıyor, 2020
Korku, 2024

STEFAN ZWEIG, 1881'de Viyana'da doğdu. Avusturya, Fransa ve Almanya'da öğrenim gördü. Savaş karşıtı kişiliğiyle dikkat çekti. 1919-1934 yılları arasında Salzburg'da yaşadı, Nazilerin baskısı yüzünden Salzburg'u terk etmek zorunda kaldı. 1938'de İngiltere'ye, 1939'da New York'a gitti, birkaç ay sonra da Brezilya'ya yerleşti. Önceleri Verlaine, Baudelaire ve Verhaeren çevirileriyle tanındı, ilk şiirlerini ise 1901'de yayımladı. Çok sayıda deneme, öykü, uzun öykünün yanı sıra büyük bir ustalıkla kaleme aldığı yaşamöyküleriyle de ünlüdür. Psikolojiye ve Freud'un öğretisine duyduğu yoğun ilgi, Zweig'in derin karakter incelemelerinde ifade bulur. Özellikle tarihsel karakterler üzerine yazdığı yorumlar ve yaşamöyküleri, psikolojik çözümler bakımından son derece zengindir. Zweig, Avrupa'nın içine düştüğü siyasi duruma dayanarak 1942'de Brezilya'da karısıyla birlikte intihar etti.

ZEHRA KURTTEKİN, Sankt Georg Avusturya Kız Lisesi'ni bitirdikten sonra, Ankara Üniversitesi DTCF Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördü. TRT İstanbul Radyosu'nda, sonra TRT İstanbul Televizyonu'nda sanat, kültür, edebiyat ve belgesel programları prodüktörü olarak görev yaptı. H.K. Laxness'in *Atom Durağı*, Bertolt Brecht'in *II. Reich'in Korku ve Sefaleti*, Freidrich de la Motte Fouqué'nin *Undine ve Tılsımlı Yüzük*, Zeruya Şalev'in *Ve Yeniden Başlar Hayat*, E.T.A. Hoffmann'ın *Şeytanın İksirleri*, Thomas Mann'ın *Doktor Faustus* ve Stefan Zweig'in *Vicdan Zorbalığı Karşı* ya da *Castellio Calvin'e*, *Joseph Fouché*, *Üç Usta: Balzac, Dickens, Dostoyevski*, *Kendini Hayatını Yazan Üç Yazar: Casanova, Stendhal, Tolstoy ve Şeytanla Savaş: Hölderlin, Kleist, Nietzsche* gibi eserleri Türkçeye kazandırdı.

“Yaşamayı bilemeyenleri severim,
batanlar olsalar da;
çünkü onlar öbür tarafa göçenlerdir.”

Nietzsche

[*Böyle Buyurdu Zerdüşt*]

Yaratma gayretinin bu üçlüsü,
etkileyici zekâsıyla ilham veren yaratıcıya,
Prof. Dr. Sigmund Freud'a ithaf olunur.

İçindekiler

Giriş	15
HÖLDERLIN	
Kutsal Sürü	33
Çocukluğu	39
Tübingen Yıllarındaki Portresi	46
Şairin Misyonu	50
Edebiyat Miti	59
Phaeton ya da Coşkunluk	68
Dünyaya Açılış	78
Tehlikeli Karşılaşma	82
Diotima	96
Karanlıkta Bülbül Sesi	104
Hyperion	107
Empedokles'in Ölümü	116
Hölderlin'in Şiiri	125
Sonsuzluğa Düşüş	137
Erguvan Kızılı Karanlık	146
Scardanelli	155
Zaman İçinde Diriliş	162

HEINRICH VON KLEIST

Kovalanan	169
Portresi Olmayan Birinin Portresi	174
Duygunun Patolojisi	179
Hayat Planı	193
Hırs	200
Oyun Yazarlığına Zorlanması	206
Dünya ve Özü	216
Anlatıcı	222
Son Görev	229
Ölüm Tutkusu	234
Çöküşün Müziği	241

FRIEDRICH NIETZSCHE

Kişileri Olmayan Trajedi	249
Çifte Portre	255
Hastalığının Apolojisi	261
Bilginin Don Juan'ı	273
Dürüstlük Tutkusu	282
Kendine Dönüşleri	293
Güney'in Keşfi	304
Müziğe Sığınmak	315
Yedinci Yalnızlık	322
Uçurumun Üzerinde Dans	328
Özgürlük Öğretmeni	337

Giriş

“Bir ölümlü ne denli güçlkle kurtarırsa kendini,
O denli kuvvetle dokunur insanlığımıza.”

Conrad Ferdinand Meyer

Bu eserde, bir önceki üçleme *Üç Usta*'da olduğu gibi yine içsel bakımdan ortaklıkları bulunan üç yazar portresi bir araya getirilmiştir. Ancak bu içsel birlik, benzerlik açısından bir buluşmadan öte bir şey olamaz. Ben, zihinselliğin formüllerini aramıyorum, zihnin aldığı biçimleri canlandırıyorum. Ve kitaplarımda kasten hep bu tür resimleri bir araya getiriyorsam eğer, bu, sadece, bir ressamın eserleri için, ışığın ve karşı ışığın uygun bir biçime birbiriyle buluştuğu en uygun mekânı araması gibi, birbirini tamamlayan parçalardan yararlanarak tiplerin, ilk bakışta gizli kalan belirgin benzerliklerini görünür kılmak maksadıyladır. Kıyaslama bana her zaman teşvik edici, hatta yaratıcı bir öge gibi gelir; zorlanmadan yararlanılabildiği için, yöntem olarak severim. Formüller ne denli yoksullaştırırsa, o, o denli zenginleştirir, beklenmedik yansımalarla ışıklandırır, bütün değerleri yükseltir ve dağınık portreyi bir çerçeve içine alır gibi, mekâna derinlik kazandırır. Bu görsel sırta, kelimelerin en eski portre

ressamı olan Plutarkhos da vâkıftı ve *Paralel Yaşamlar*'da tiplerin ruhsal portrelerinin daha belirgin olması için, onları her zaman bir Yunan ve bir Romalı karakterle karşılaştırarak canlandırır. Biyografik hikâyelerin ünlü atası gibi ben de edebî karakteroloji içinde benzerlikler yakalamaya çalışıyorum. Bu iki cilt, oluşmakta olan “Dünyanın Mimarları, Zihninin Bir Tipolojisi” adını vermek istediğim dizinin ilkleri sayılır. Bununla deha dünyasına dair katı bir sistem kurmayı aklımdan geçirmiyorum. Merakından dolayı psikolog, yaratma arzusundan dolayı yaratan bir kişi olarak, yaratma sanatımın beni götürdüğü yere, kendimi en derinden yakın hissettiğim kişilere doğru gidiyorum sadece. Dolayısıyla, işin özünde, tamamlanıp bitmişlik durumuna karşı kendiliğinden bir engel konmuş oluyor; ben böyle bir sınırlamadan şikâyetçi değilim; zira kaçınılmaz olarak parçalardan oluşan böyle bir iş, yaratıcılıkta bir sistem olduğuna inananları ve gurura kapılıp zihninin o sonsuz dünyasının pergelde ölçülebileceği yanılgısına düşenleri korkutur; oysa bu geniş planın beni cezbeden özelliği, sonsuzluğa dokunan, ama yine de kendine sınır tanımayan zenginliğidir. Ve ben, meraklı ellerimle, bir biçimde başlanmış olan binayı ağır ağır ama aynı zamanda tutkuyla, yukarıya doğru inşa etmeye devam ediyorum, hayatımızın üzerinde belirsizlik içinde asılı duran, küçük gök parçasına, zamana karşı.

Üç efsanevi kişilik, Hölderlin, Kleist ve Nietzsche hayatlarının dıştan görünen yazgısında bile anlamlı bir ortaklık içindedirler: Üçü de sanki aynı yıldız konumunun altındadır. Üçü de aşırı zorba, dünyevi olmayan bir kuvvetle, varlıklarının sıcak yuvasından ihtirasın mahvedici girdabına kovalanmış, akıllarının korkunç bir biçimde sakatlanması, duygularının ölümcül bir sarhoşluğa

kapılması neticesinde deliliğe ya da intihara sürüklenmiştir. Zamanlarına bağlı olmaksızın, kendi nesillerince anlaşılmağısızın, meteorlar misali, kısa huzmeli ışıklarıyla kaderlerinin gecesine savrulmuşlardır. Sonsuzluktan gelip sonsuzluğa gittikleri için yörüngelerinin, taşıdıkları anlamın, kendileri de farkında değildir; hızlı düşüşleri ve yükselişleri esnasında gerçek dünyaya pek değmezler. İçlerinde insanlık ötesi bir şeyler hâkimdir; kendi güçlerinin üzerinde, kendilerini tamamen tabi hissettikleri bir güç vardır: (Benliklerinin uyanık olduğu nadir anlarda dehşetle görürler ki) kendi iradelerine itaat etmezler, (kelimenin her iki anlamıyla da) daha üstün bir gücün, şeytani bir gücün kölesidirler.

Şeytani: Antikçağ'ın mitolojik-dinsel telakkilerinden günümüze gelinceye kadarki yolculuğunda bu kelimeye pek çok anlam ve yorum yüklenmiştir; öyle ki ona benim de şahsen bir açıklama getirmem farz olmuştur. Benim şeytani dediğim şey, her insanda baştan beri var olan, aslında yaradılışında bulunan, onu kendisinin dışına, ötesine, sonsuzluğa, ilkel zamanlara sürükleyen huzursuzluktur; doğa onların ruhlarında, eski kaosunun, merakla ve tutkuyla gerilere, insanüstü, doğaüstü elementine geri dönmek isteyen ayrılmaz, huzursuz bir parçasını bırakmıştır adeta. Şeytan, içimizde mayalanacak malzemeyi harekete geçirir; aslında sakin olan varlığımızı, her tür tehlikeli şeye, aşırılığa, kendini kaybetmeye, kendine yabancılaşmaya, kendine zarar vermeye zorlayan, kabaran, rahatsız eden, gerilim yaratan mayadır o; ruhun bu değerli ve tehlikeli parçası, ortalama insanda çoğunlukla derhal soğurulur ve yok olur; bu çileden çıkış, bu taşkınlık, bu kendinden geçiş hali, burjuvaya özgü sıradan varoluşun bilincinde ise sadece nadir anlarda, ergenlik buhranlarında, aşkını ya da kendini kanıtlama güdüsüyle iç dünyamızın galeyana geldiği dakikalarda egemen olur.

HÖLDERLIN

“Çünkü zor tanır
Ölümlü, saf olanları.”

“Der Tod des Empedokles I”
[Empedokles’in Ölümü I]

Kutsal Sürü

“... gece olurdu ve soğurdu
Yeryüzünde hava ve yoksunluk içinde tüketti
Ruh kendini, sevgili tanrılar
Solun hayatlarını tazelemek için
Böyle delikanlılar göndermeselerdi insanlara.”

“Der Tod des Empedokles”

On dokuzuncu, yeni yüzyıl, gençliğini sevmez. Parlak bir nesil ortaya çıkmıştır: Ateşli ve yürekli, dört bir yandan aynı anda, Avrupa'nın kabartılmış toprağından yeni bir özgürlüğün şafağına doğru atılır. Bu gençleri, devrimin fanfarları uyandırmıştır, aklın kutlu baharı yeni bir inançlılıkla tutuşturmuştur ruhlarını. İmkânsız olan şeyler ansızın yakınlaşmış gibidir; yirmi üç yaşındaki Camille Desmoulins yürekli tek bir hareketle Bastille'i yıkalı beri, ergen görünümlü, ince uzun Arras'lı avukat Robespierre fırtına gibi mahkeme kararlarıyla kralları ve imparatorları titreteli, kısa boylu Korsikalı teğmen Bonaparte asasıyla bütün Avrupa'yı kendi yanına çekip dünyanın en muhteşem tacını maceracı ellerine alalı beri, yeryüzünde kudret ve zafer, her cesur kişinin ganimeti olabilecek gibidir. Şimdi artık onun, gençliğin günü gel-

miştir: Heyecana kapılmış, parlak gençlerin bu kahramanca hasadı, baharın ilk yağmurunun ardından yeşeren otlar misali, ansızın, hızla ortaya çıkar. Bütün ülkelerde, aynı anda gözlerini yıldızlara dikerler ve yeni yüzyılın eşliğinden özbeöz kendi imparatorluklarına doğru atılırlar. On sekizinci yüzyıl, ihtiyarlara ve bilgelere aitti, diye düşünürler, Voltaire ile Rousseau'ya, Leibniz ile Kant'a, Haydn ile Wieland'a, ağır ve sabırlı olanlara, büyüklere ve bilginlere; oysa şimdi geçerli olan, gençlik ve cesarettir ve de tutku ile sabırsızlık. Kabaran dalga kuvvetle yükselir; Rönesans'tan bu yana, aklın daha halisane bir şekilde yükseldiği, daha güzel bir kuşak görülmemiştir.

Oysa yeni yüzyıl bu cesur gençliği sevmez, onun bereketinden korkar, taşkınlığının esriksi gücü karşısına kötü bir korkuya kapılır. Ve kendi bahar hasadını demirden tırpanlarla biçer. En cesurlarından yüz binlercesini Napoléon'un savaşları kırar, halkı ögüten katil değirmen elli yıl boyunca en soylularını, en yüreklerini, bütün ulusların içine en neşeli olanları ezer; Fransa'nın, Almanya'nın, İtalya'nın toprakları, Rusya'nın karlı bozkırlarına ve Mısır'ın çöllere varıncaya kadar her yer, onun dökülen kanıyla beslenir, sulanır. Fakat o, sadece gençliği, eli silah tutan gençliği değil, gençliğin ruhunu da öldürmek ister gibidir; dolayısıyla kendi canına kıyan bu hiddet, savaşçılarla, askerlerle yetinmez; yüzyılın eşliğinden yarı çocukken geçmiş olan hayalperestlere ve şarkıcılara da yönelir, aklın genç askerlerine, kutsal ilahi okuyanlara, en kutsal kişiliklere karşı da kaldırır yok edici baltasını. Hiçbir zaman, Schiller'in, yaklaşan kaderinden habersiz, coşkulu bir ilahiyle selamladığı bu çağ dönümünde olduğu kadar kısa bir süre içinde, benzer nitelikte bir şair katliamı olmamış, sanatçı kurban edilmemiştir. Kader, saf ve erkenden ışıltı saçmış kişilikleri hiçbir zaman daha bundan daha talihsiz bir biçimde biçmemiştir. Tanrıların

sunakları hiçbir zaman tanrısal kanla bu denli bol sulanmamıştır.

Ölümleri farklı farklıdır ama hepsininki erken ölümlerdir ve her birini en içten yüceliş anlarında vurmıştır. İlkini, André Chénier'yi, Fransa'da yeni bir Yunan gibi doğan bu genç Apollon'u giyotine sürükleyen, şiddetin son arabası olur: Bir günü daha, bir tek günü daha olsa, Thermidor'un¹ sekizini dokuza bağlayan gecesi kan gölünden kurtulabilir ve antik dönem saflığındaki şarkılarına geri dönebilirdi. Heyhat, kader onu esirgemez; ne onu ne diğerlerini; öfkeli iradesiyle Hydra² misali bütün bir nesli biçer. İngiltere'de yüzyıllar sonra yeniden lirik bir dâhi doğar; karasevda, coşkulu bir delikanlı, John Keats; evrenin bu kutlu muştucusu: Uğursuz bir yazgı, hırıltılı göğsündeki son soluğu yirmi yedi yaşında alır. Onun ruh kardeşlerinden biri olan Shelley, tabiatın, en güzel sırlarının elçisi olarak seçtiği ateşli hayalperest, ruh kardeşinin mezarına eğilir, duygu dolu bir şekilde, başka hiçbir şairin bir diğerine yazmadığı en muhteşem ölü ağdını, "Adonais" ağdını söyler; fakat aradan sadece birkaç yıl geçer ve anlamsız bir fırtına, cesedini Tiren kıyılarına atar. Dostu Lord Byron, Goethe'nin en sevdiği vârisi oraya koşar ve Akhilleus'un, Patroklos'una yaptığı gibi salının ateşini tutuşturur Güney Denizi'nde: Shelley'nin ölümlü zarfının alevleri, İtalya'nın göklerine yükselir; heyhat, Lord Byron'ın kendisi de birkaç yıl sonra Messolonghi'de ateşler içinde ölür. Aradan sadece on yıl geçer, Fransa'ya, İngiltere'ye bağışlanmış olan lirik çiçeğin en soyluları yok edilmiştir. Fakat bu katı el, Almanya'da da genç nesle karşı daha sevecen davranmaz. Mistik bir

1. Fransız Devrimi takvimine göre, temmuz ortasından ağustos ortasına kadar süren ay. (Y.N.)

2. Yunan mitolojisinde Lerna bataklıklarındaki mağarasında yaşayan çok başlı bir canavar. Herakles tarafından güçlkle öldürülmüştür. (Ç.N.)

inançlılıkla doğanın en derin sırlarına sızan Novalis, karanlık hücrede damla damla eriyen bir mum misali söner, Kleist vahim bir ümitsizlik içinde kafasını parçalar, hemen ardından Raimond da benzer derecede zorlu bir ölümle onu izler, Georg Büchner'i henüz yirmi dört yaşındayken ateşli bir sinir hastalığı kapıp götürür. Wilhelm Hauff'u, bu en fantezi dolu anlatıcıyı, çiçeğini açmamış bu dehayı yirmi beş yaşındayken toprağa verirler. Ve Schubert, bütün bu şarkıcıların şarkılaşmış ruhu zamansızca akar gider son ezgisine. Hastalıkların gürzüyle ve bütün zehirleriyle, intiharlarla ve cinayetlerle kökünü kuruturlar genç neslin: Soylu, hüznü Leoparid, ağır bir zafiyet geçirerek söner; "*Norma*'nın bestecisi Bellini daha işin başında sihirli bir şekilde ölür. Uyanan Rusya'nın en parlak kafası Griboyedov, Tiflis'te İranlı biri tarafından bıçaklanır. Rusya'nın yeni dehası, entelektüel şafağı Aleksandr Puşkin, Kafkasya'da tesadüfen onun cenaze arabasıyla karşılaşır; fakat erken batan bu güneşe dair yakınacak fazla zamanı olmaz, bir-iki yıla kalmadan öldürücü bir düello kurşunu isabet eder. Hiçbiri kırk yaşına erişemez, aralarından pek azı otuzuna varır; dolayısıyla Avrupa'nın o zamana kadar gördüğü en baş döndürücü lirik bahar bir gecede kırılır, parçalanır ve doğanın ve kutsal dünyanın ilahisini aynı anda bütün dillerde söyleyen gençlerin kutsal sürüsü havaya uçar. Bilge ve yaşlı Goethe ise, büyümlü ormandaki Merlin misali yalnız, zamanın farkında olmaksızın, yarı unutulmuş, yarı efsane olmuş halde oturur Weimar'da: Orpheus'un şarkıları nadiren bu yaşlı dudaklardan dökülür yalnızca. Hayret içinde, ardından kaldığı yeni kuşağın hem atası hem de vârisi olarak, çınlayan ateşi tunçtan bir kül kavanozu içinde saklar.

Bu kutsal sürüden yalnızca biri, hepsinden daha saf olanı uzunca bir süre kalır tanrısını yitirmiş yeryüzünde; Hölderlin; ama kader ona da çok tuhaf oyunlar oynar. Du-

daklarından güzel sözler dökülmektedir, yaşlanmakta olan bedeni Alman topraklarına değmektedir, mavi gözleri pencereden dışarıya o sevgili Neckar manzarasına bakmaktadır, inançlı gözlerinin kapakları “Eter Baba”ya¹, sonsuz göklere doğru açılmaktadır hâlâ, fakat zihni artık açık değildir, sonsuz bir rüya içinde bulutlanmıştır. Kıskanç tanrılar, kendilerine kulak misafiri olan kâhin Teresias’a yaptıkları gibi, onu da öldürmemiş, sadece zihnini körleştirmişlerdir, kutsal kurban İphigeneia gibi kesmemiş, bulutlara sarmış ve zihnin Yunan denizlerine, duyguların Kimmer karanlıklarına taşımışlardır. Sözlerinin etrafına bir şal sarılmış ve ruhu karartılmıştır; karışmış aklıyla “semavi bir esarete satılmış”, kendi gibi yitik bir dünyada sönmüş bir halde on yıllarca yaşar; titrek dudaklarından sadece, boğuk sesli bir dalga olarak ritim dökülür kırık dökük sesler halinde. Güzelim baharlar açar, solar etrafında ama o saymaz artık. İnsanlar ölür etrafında, ama o farkına varmaz. Schiller ve Goethe ve Kant ve Napoléon, gençliğinin ilahları çoktan göçüp gitmişlerdir önü sıra, düşlerinin Almanya’sından gürültülü raylar geçmekte, şehirler kalabalıklaşmakta, ülkeler kalkınmaktadır – bunların hiçbiri onun dalgın yüreğine ulaşmaz. Yavaş yavaş saçları ağarmaya başlar, bir zamanki sevimliliğinin üzerine ürkek, hayaletimsi bir gölge düşer, bu trajik maskenin ardındaki ruhu fark edemeyen öğrencilerin arasında, çocuklar tarafından alaya alınarak Tübingen’in sokaklarında dolaşır ve çoktandır onu kimse hatırlamaz. Bir keresinde, yeni yüzyılın ortalarında, (eskiden onu bir tanrı gibi selamlayan) Bettina², onun o çalışkan marangozun evinde,

1. Yunan mitolojisinde yeraltı karanlığıyla yeryüzü karanlığından doğan Aither’e gönderme; esir, yani dünyayı saran hava tabakasının üstündeki arı ve ışıklı gök. (Y.N.)

2. Bettina von Arnim (1785-1859): Alman halk şiirlerini derleyerek Alman Romantizmine katkıda bulunmuş araştırmacı, öykücü, şair. (Ç.N.)

hâlâ “yılan hayatını” sürdürdüğünü iştir ve cehennemden gelmiş bir elçi görmüşçesine korkuya kapılır – o denli zamanın dışında kalmıştır onun gözünde, adı, o denli silinmiş gelmektedir kulağa, o denli unutulmuştur görkemli. Ve günlerden birinde yatıp usulca öldüğünde bu sessiz batış Alman dünyasında salınarak toprağa uçuşan bir sonbahar yaprağından daha fazla ses getirmez. Hırpani giysileri içinde esnaf taşır onu mezarına, yazdığı binlerce sayfa ziyan olur ya da önemsenmeksizin saklanır ve onlarca yıl kütüphanelerde tozlanır. Kutsal sürünün bu son, bu en saf kahraman elçisi koca bir nesil için okunmamış, kabul görmemiş olarak kalır.

Hölderlin’in düşünsel imgesi, toprağın koynundaki bir Yunan anıtı misali yıllarca –on yıllarca– kalır unutulmuşluğun enkazı içinde. Fakat sonunda, sevgi dolu bir emekle, karanlıklar kazılıp bu büst ortaya çıkarıldığında, yeni bir kuşak, delikanlının mermer imgesinin, muhteşem ölçüleri içinde bozulmaz saflığını fark eder. Almanlara özgü Yunanlığın son genç asker heykeli dirilir yeniden, şarkılar söyleyen dudaklarında, o zaman olduğu gibi, heyecan yeşerir şimdi yine. Kaçırıldığı bütün baharlar onun biricik heykelinde ebedileşmiştir adeta; ışıkla parlayan alnı ile gizemli bir yurttan geri döner gibi, doğar zamanımıza karanlıklardan.

STEFAN ZWEIG'İN "DÜNYANIN
MİMARLARI" DİZİSİNİN İKİNCİ KİTABI
ŞEYTANLA SAVAŞ, BİZİ ALMAN
EDEBİYATININ VE DÜŞÜNÇESİNİN SIRA
DIŞI ÜÇ İSMİYLE KARŞILAŞTIRIYOR:
HÖLDERLIN, KLEIST VE NIETZSCHE.
ZWEIG'İN GÖNÜL BAĞI KURDUĞU BU
YAZARLAR, "KADERLERİNİN GECESİNE
SAVRULMUŞLARDIR."

ŞEYTANLA SAVAŞ, YARATICI
DEHALARINI DOĞUŞTAN GELEN
HUZURSUZLUKLARINDA
TEMELLENDİRENLERİN
MÜCADELESİDİR. HAYATLARI BOYUNCA
KENDİ ŞEYTANLARIYLA BOĞUŞAN
HÖLDERLIN, KLEIST VE NIETZSCHE'NİN
SAVAŞI DEĞİLDİR BU SADECE,
İNSANLIĞIN DA EN BÜYÜK SAVAŞIDIR.

#evlatyenedebîyatı #kirelansızgıvı #setraç #nozon #pönlük
#kısırşarısındı

 can

can yayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [k](#) can yayinlari

deneme

ISBN: 978-975-07-3377-2

9 789750 733772